

ВІСНИК ЦЕНТРУ

Надмірні соціальні зобов'язання ВАТ "Укртелеком" стримують розвиток зв'язку

Розвиток галузі зв'язку великою мірою залежить від стану домінуючого оператора — ВАТ "Укртелеком", яке є найбільшим оператором у секторі, що обслуговує 9 млн. споживачів, контролює первинну мережу зв'язку та надає послуги доступу до мережі іншим операторам. Від належного стану мережі залежатиме якість послуг і ВАТ "Укртелеком", й інших операторів телекомунікацій. Проте ВАТ "Укртелеком" має обмежені можливості інвестувати розвиток і модернізацію власної мережі. Як наслідок, Україна відстає від країн Центральної та Східної Європи за темпами телефонізації

Чому ВАТ "Укртелеком" має обмежені можливості інвестування?

Ми виділяємо дві головні причини цього стану:

Соціальні та комерційні функції ВАТ "Укртелеком" не розмежовано

Чинне законодавство покладає на ВАТ "Укртелеком" виконання соціальних зобов'язань держави і щодо надання послуг зв'язку, і щодо забезпечення зайнятості. Перелік цих зобов'язань подано в Таблиці 1. ВАТ "Укртелеком" надає послуги в захищених державою неприбуткових сегментах ринку (сільський телефонний зв'язок, зв'язок у географічно віддалених і важкодоступних районах, послуги захищеним верствам населення). Водночас законодавство не передбачає спеціального механізму компенсації втрат ВАТ "Укртелеком" від надання цих послуг (за винятком компенсації втрат від надання послуг зв'язку пільговим категоріям громадян, що фінансується з бюджету).

Нереалістичність бюджетів України

За 9 місяців 2002 року втрати ВАТ "Укртелеком" від надання послуг зв'язку пільговим категоріям становлять 83 млн. грн. За цей самий період ВАТ "Укртелеком" отримав компенсацію з

бюджету на суму 48 млн. грн. ВАТ "Укртелеком" фінансував різницю за рахунок відволікання коштів, передбачених на інші цілі, зокрема інвестиційні. Більшість задекларованих пільг є неадресними. Про це свідчить той факт, що обсяг отриманих пільг зростає з обсягом доходів домогосподарств. Загальна заборгованість бюджету з компенсації ВАТ "Укртелеком" пільг щодо надання послуг зв'язку станом на 1 жовтня 2002 року становила 199 млн. грн. Нереалістичність бюджетів стає виправданням для багатьох бюджетних установ і організацій, які не платять ВАТ "Укртелеком" за отримані послуги. Станом на 1 жовтня 2002 року дебіторська заборгованість бюджетних установ становила 330 млн. грн. (45% усієї дебіторської заборгованості за послуги зв'язку ВАТ "Укртелеком").

Наслідки

Наслідки для ВАТ "Укртелеком"

• ВАТ "Укртелеком" не може розвивати та втілювати повноцінну комерційну стратегію, метою якої є збільшення вартості компанії для її власника — держави. ВАТ "Укртелеком" зазнає втрат, а тому не може інвестувати розширення і модернізацію мережі. Через зволікання з модернізацією експлуатаційні витрати ВАТ "Укртелеком" постійно зростають.

• ВАТ "Укртелеком" програє позиції на прибуткових сегментах ринку в конкуренції з новими операторами. Нові оператори не мають соціальних зобов'язань і спадщини неефективної мережі, а отже, спрямовують свою діяльність виключно на захоплення прибуткових сегментів ринку.

Наслідки для нових операторів

• Через нерозвиненість мережі ВАТ "Укртелеком" вимагає в нових операторів здійснювати додаткове будівництво за їхні кошти. Це єдиний спосіб для ВАТ "Укртелеком" компенсувати втрати від надання соціальних зобов'язань, проте нові оператори сприймають ці дії як порушення конкуренції. У результаті загострюється протистояння між ВАТ "Укртелеком" і новими операторами.

• Мережа ВАТ "Укртелеком" не розвивається, а отже, нові оператори не можуть отримати якісних послуг доступу до мережі.

Наслідки для Держкомзв'язку

• Держкомзв'язку втрачає стратегічну функцію. Натомість головним завданням Держкомзв'язку стає захистити ВАТ "Укртелеком", аби воно могло й далі виконувати соціальні функції. Оскільки тиск конкурентів чимдалі збільшується, дії Держкомзв'язку перетворюються на "гасіння пожеж". За цих умов Держкомзв'язку не розвиває спроможності виробляти політику щодо галузі та впроваджувати регулювання.

Наслідки для суспільства загалом

• Зростає невдоволення громадян доступністю та якістю послуг зв'язку, яке зокрема є наслідком завищених сподівань з огляду на задекларовані в

законодавстві вимоги до ВАТ "Укртелеком".

- Мережа телекомунікацій не розвивається, а якість послуг не зростає.

Рекомендації

Щоб ліквідувати ці негативні наслідки, потрібно усунути їхні причини, а саме: по-перше, розмежувати комерційні та соціальні функції ВАТ "Укртелеком", по-друге, вимагати ухвалення реалістичних бюджетів. Для цього ми рекомендуємо вдатися до таких дій.

Короткострокові дії:

- у процесі бізнес-планування ВАТ "Укртелеком" окремо розглядати виконання соціальних зобов'язань, аби оцінити їхній обсяг, і спланувати заходи, спрямовані на мінімізацію витрат і максимізацію доходів від надання послуг соціально захищеним категоріям;
- почати судові процеси проти бюджетних установ і організацій, які мають борг за отримані послуги, і стягувати цю заборгованість у безспірному порядку відповідно до рішень суду (водночас, згідно із законодавством, і далі надаючи цим організаціям послуги зв'язку);
- лобювати скасування пільг щодо надання послуг зв'язку окремим категоріям громадян у Законі "Про Державний бюджет на 2003 рік".

Середньострокові дії:

- лобювати скасування законодавчих актів, які покладають надмірні зобов'язання на ВАТ "Укртелеком";
- підтримати впровадження Постанови Кабінету Міністрів від 2 березня 2002 року "Про затвердження Стратегії заміни системи пільг на адресну грошову допомогу населенню";
- лобювати створення Фонду загальнодоступних послуг, з якого компенсуватимуть збитки операторів від надання загальнодоступних послуг. ■

Додаткову інформацію можна отримати в старшого економіста МЦПД Андрія Блінова (ablinov@icps.kiev.ua), тел.: (044) 236-1292.

Таблиця 1. Зобов'язання, які покладено на ВАТ "Укртелеком" згідно з чинним законодавством

Нормативний акт	Опис зобов'язання	Наслідки
Закон України "Про зв'язок" (ч. 13 ст. 14)	"Укртелеком" зобов'язаний на пільговій основі надавати послуги зв'язку окремим категоріям громадян. Ці категорії громадян визначено в окремих законах	Оскільки більшість пільг є неадресними, ВАТ "Укртелеком" зазнає втрат
Закон України "Про особливості приватизації відкритого акціонерного товариства "Укртелеком" (ч. 2 ст. 14).	"Укртелеком" (на відміну від інших операторів) надає пільговим категоріям послуги зв'язку незалежно від стану компенсації вартості цих послуг державою	ВАТ "Укртелеком" змушений фінансувати надання послуг пільговим категоріям за рахунок відволікання коштів від інвестицій
Закон України "Про особливості приватизації відкритого акціонерного товариства "Укртелеком" (ч. 1 ст. 14); Закон України "Про зв'язок" (ч. 9 ст. 14)	Юристування послугами зв'язку, які надає "Укртелеком", не може бути заборонено або обмежено щодо Верховної Ради України, державних органів, які забезпечують національну безпеку та оборону України	Створено стимули не сплачувати за послуги зв'язку для бюджетних установ і організацій
Закон України "Про тимчасову заборону стягнення з громадян України пені за несвоєчасне внесення плати за послуги зв'язку" (ст.1)	До вирішення проблем з виплатою заборгованості за пенсіями, стипендіями тощо встановлено заборону нараховувати та стягувати з громадян України пеню за несвоєчасне внесення плати за послуги зв'язку	Бракує стимулів вчасно сплачувати за послуги зв'язку
Закон України "Про приватизацію державного майна" (ст. 26)	Для ВАТ "Укртелеком" як підприємства, щодо якого прийнято рішення про приватизацію, встановлено заборону розірвання трудового договору з працівниками (за винятком окремих випадків).Зазначена заборона зберігається від дня прийняття рішення про приватизацію до закінчення 6 місяців від дня переходу права власності до нового власника	Стає не вигідно модернізувати мережі. Встановлення цифрової АТС дає змогу зменшити витрати робочої сили на її обслуговування, однак ВАТ "Укртелеком" не може звільняти працівників
Наказ "Про затвердження граничних тарифів на основні послуги електрозв'язку та тарифів на виплату державних пенсій та грошової допомоги" 120 від 07.06.2002	Встановлено коефіцієнти зменшення плати за підключення, абонентської плати для споживачів у сільській місцевості (утім, вартість прокладення ліній у сільській місцевості вища, ніж у міській). Тариф на хвилину телефонної розмови споживачів у сільській місцевості майже вдвічі менший за тариф, встановлений для міського населення. Встановлено занижені тарифи для бюджетних установ і організацій. Абонентна плата за основну радіоточку становить 42 коп. (без ПДВ). Цей тариф не змінювався з 16 вересня 1998 року	Надання послуг сільського телефонного зв'язку та дротового радіомовлення є збитковим

Джерело: МЦПД

"Вісник Центру" є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо Ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетню, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua.
Редактор "Вісника Центру" Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044)236-4477.
Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.

Міжнародний центр перспективних досліджень — незалежна неприбуткова дослідницька організація, що має на меті інтелектуальну підтримку процесу прийняття політичних рішень в Україні.
Директор Центру Віра Нанівська.
Адреса: вул. Пимоненка, 13-а, 04050 м. Київ, Україна.
Телефон: (044) 236-4377, 236-4477. Факс: (044) 236-4668
Сторінка у Всесвітній павутині: <http://www.icps.kiev.ua/>